

Vuslat algısı ve hac ibadeti

Doç. Dr. Halil Altuntaş
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

“Akışta demetlenmiş büyük küçük kâinat

Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat.” (N.F.Kısakürek)

Şairin dediği gibi en küçüğünden en büyüne kâinatın bütün unsurları bir akış içinde. Göğe çıkan bulut, yere inen yağmur, toprağa atılan tohum... Her biri bir ana caddede buluşup hedefe varmak üzere kendi çizgisinde durmadan yol alıyor. Başta insan olmak üzere her şey vuslat peşinde. Vuslat herhangi bir şeye, bir yere “ulaşmak”, “erişmek” anlamına geliyor. Kültür dünyamız ise bu kelimeyi daha dar bir alana çekerek “sevgiliye ulaşmak” diye çerçevelemiş ve insana has hâle getirmiştir.

Kavuşma arzusu ruh dünyamıza hâkim temel yönlendiricilerden biridir ve daima ayrı kalınan, hasreti çekilen bir şeyleri hatırlatır. Yaşama arzumuzu besleyen temel kaynaklardan biri de bu durumdur. Öyle ki hasret çeken yürek, ayrılık acısını ölümden daha büyük görür. Ölüm, kaçınılmaz bir son olarak kabullenilir; ama ayrılık öyle değil. Ne yapıp edip ayrılık sona ermeli ve vuslat gerçekleşmelidir.

Tasavvuf dünyasında tekrar imbikten geçirilen vuslat, daha da özel bir anlam ile buluşmuştur: “Mutlak Sevgili”ye yani Allah’a ulaşmak. Çünkü keşfeden ve bilen için sevginin kaynağı ve gerçek sevgili O’dur. Gönül erinin dünyasında asıl vuslat Allah’a ulaşmakla gerçekleşir. Yeryüzü ve beşer planındaki diğer bütün vuslatlar bu noktada anlamsızlaşır. Yunus Emre’nin “Bana seni gerek, seni” diye ifade ettiği de budur.

Gündelik hayatımızda ölümü “Allah’a kavuşmak” diye ifade ederiz. “Sonra bize döndürüleceksiniz” ayeti, her ölümün Allah’a ulaşmak olduğuna işaret eder. Ayette işaret edilen bir nevi zorunlu vuslattır ve mahşer yeri buluşması ile eş anlamlıdır. Mahşerde yapılacak “ayıklama” sonucunda cennete girenler “ru’yet” ile mutlak vuslata ereceklerdir. Müjde şöyle: “Şu ay’ı gördüğünüz gibi Rabbinizi göreceksiniz.” (Buhari, Mevâkît, 16.) Aşk adamı için dünya bir firkat yurdudur ve son nefes vuslat kapısının anahtarıdır. Burada vuslat maddi hayat kıskacından kurtulup Allah’a kavuşmayı temsil ediyor. Ölümü Mevlâna için düğün/sevdiğine kavuşma gecesine dönüştüren bu bakış açısıdır.

Ölümlle başlayan vuslata “ölüm ötesi vuslat” diyelim ve biz burada ölüm öncesi vuslata vurgu yapmak istiyoruz, diye ekleyeyim.

Kavuşmak bizim ölçülerimizle bir mekânı çağrıştırır. Kavuşma olacaksa bunun için bir de buluşma mekânı gerekecektir. Allah için mekân söz konusu olmadığına göre, vuslat için kat edilecek yolun fizik planda olmayacağı açıktır. Evet, bir yol alış var, kat edilen bir mesafe var; ama bu, iç dünyamızda gerçekleşecektir. Nitekim Abdülkadir Geylanî, “Vuslat, ölmeden önce kalbin Allah’a ulaşmasıdır.”

demıştır. (Bak: Tarık Velioğlu, Kalbin Nuru, (1. Baskı, İst. 2008, s. 89.) Vuslatın bu çeşidi Allah'a yönelik olan kalbin sürekli bir uyanıklık ve duyarlılık kazanması yani arınması ile gerçekleşir. Bunun için başka yol yoktur.

Vuslat yolu dikenlidir. Bu yolda yanlış istikamet gösteren sayısız işaretler vardır; onlara aldanmadan yürümek gerekir. Onun için rehbersiz vuslat olmaz. Bununla Kur'an ve Sünnetin rehberliğine işaret ediyoruz. Müşrikler, putlara ibadet etmelerini, "Allaha daha çok yaklaşmak" arzusu ile açıklıyorlardı. (Zümer, 39.) Hedef doğru da olsa, girilen yol yanlış olursa, sonuç vuslat değil hüsrana olur. (Nisa, 119.) Yapılacak iş, yanlış yola girmeden takva temeline dayalı oldurucu ve erdirici ameller işlemektir. Gerçekte Allah'a yükselecek olan takvamızdır. (Hac, 37.) Ölüm öncesi vuslat Allah'ın zatına değil, rızasına kavuşmak ile gerçekleşecektir. Bu yolda verilen çabanın başarıya ulaşması için mümin belli niteliklerle donanmış olmalıdır.

Takva temeline dayalı bütün kulluk faaliyetleri vuslat yolunda sergilenen çabalardan ibarettir. "Azap size gelmeden önce Rabbinize dönün ve O'na teslim olun." (Zümer, 54.) emri insan için genel bir vuslat çağrısıdır. Başta şirk olmak üzere bütün günah kirleri/ilahi iradeye aykırı tutum ve davranışlar, yaratıcı ile kul arasında birer engeldir. Bu engele takılmamalı, itaat ve teslimiyet yolunda gayretli ve kararlı olmalıdır. Kutsi hadisin ifadesi ile söyleyecek olursak; kul kendini Allah'a sevdince artık Allah onun kulağıdır, gözüdür, elidir. (Buhari, Rikâk, 38.) Yani Allah dünyaya nasıl bakmasını istiyorsa kul öyle bakar; nasıl iştmesini istiyorsa öyle iştir, nasıl iş görmesini istiyorsa öyle iş görür. Asla ilahi rıza dışına çıkmaz, çünkü ruhu arınmıştır.

Tasavvufta "seyr-i sülük" adıyla girilen yolun sonunda erişilmesi amaçlanan vuslat, yaşanan ruhi arınmanın meyvesidir. Artık vuslat, dönüşü olmayan bir değişimin göstergesidir. O sebeple "Hakka vasil olana bir daha firkat ve rücû'/ayrılık ve dönüş yoktur" denilmiştir. Eğer dönüş varsa, vuslat hiç olmamış demektir. Yunus diyor ki; "Vuslatı olan kişiye/ Bu dert ile firak nedir? /Dostu yakın gördün ise/ Bu baktığın ırak nedir?" (Yunus Emre Divanı, Haz. Faruk Kadri Timurtaş, Tercüman 1001 Temel Eser, Baskı yeri ve tarihi yok, s.59.)

Vuslat bir adım öncesinde firkat yani ayrılık var. Beşerin beşere vuslatı öncesinde çift taraflı bir gerçeklik ifade eden firkat olgusu; ulaşılmak istenen Allah olunca mahiyet değiştiriyor; tek yönlü ve sadece kul açısından gerçek oluyor. Zira Allah daima her yerde hazır. O'nun için mesafe ve ayrılık söz konusu değildir. Ayrı düşmek aczin göstergesidir. Sonsuz kudreti ile Allah'ın kuldandan ayrı olması düşünülemez. Nerede olursak olalım, O daima bizimledir. (Hadid, 4.)

Ayrılığın arka planında cennette yenilen yasak meyve vardı. Mevlana'nın "ney"i işte o hatadan beri "ayrılıklardan şikâyet" etmektedir. Bu açıdan bakınca gerçekte vuslat çabaları kaybedilen bir değere yeniden kavuşma isteğinden, bir telafi çabasından başka bir şey olarak görünmüyor.

Belli zaman ve mekânlarda belli fiillerden oluşan haccı "vuslat" diye nitelememiz mecaz ağırlıklı bir kullanımdır. Hacılara "duyufurrahman" deniliyor, "Allah'ın misafirleri"... Niçin? Çünkü ziyaret ettikleri

yeri Allah “evim” diye niteliyor. Allah’ın evine konuk olanlar mecaz ölçüleri içinde Allah’a kavuşmuş olur. Öte yandan, Kâbe’ye, İslam’ın beşiğine, Hz. Peygamber’in yaşayıp mücadele verdiği kutsal mekânlara ulaşıyoruz; bu bir vuslattır, ama dünya plânlı ve madde dünyası ile sınırlı bir vuslattır. Burada kelimenin sözlük anlamının ağır bastığı bir vuslat söz konusudur.

Dünya hayatında girişilen vuslat yürüyüşü, Allah’a yönelik ve ruhi- manevi boyuttadır demiştik. Kâbe sadece zahiri bir hedeftir ve sonsuzluk atmosferine geçişin, ruhun vuslatının ilk basamağıdır. Bu yönü ile hac, “Madde kesafetini öz maddesinde eriten ve ruh letafetini billurlaştırıran, maddeyle ruh arası serhat çizgisi ve bu çizgi üzerinde ömründe bir kerecik olsun Allah’a yönelmek borcu”dur. (N.F.Kısakürek, İman ve İslam Atlası, Büyük Doğu Yayınları, 10. Baskı, Eko Matb.2003, s. 184.) Bu kıvamı yakalayabilmek için hac ve onun icra edildiği mukaddes mekânlar hayatımızda bir değişimin, hayra ve hakka yönelişin gerçekleştiği bir ortam oluşturmalıdır. Bunun için de davranışlarımızla, ruhumuzla bir ön hazırlık içinde olmak gerekiyor; her türlü kirden arınma diye özetleyebileceğimiz bir hazırlık. Hz. İbrahim’e “Bana hiç bir şeyi ortak koşma” emri verilmiş ve eklenmişti: “Evimi, tavaf edenler, namaz kılanlar, rükû ve secde edenler için temizle.” (Hac, 26.) Temiz yerlerde temiz olmak gerek.

“Önce tekke, sonra Mekke” demişler. Burada “tekke” bir ruhi olgunlaşma ve gelişim sürecini temsil ediyor. İşte bunun için Kâbe ziyaretini hacı olmak için yaparız, “Hacı” unvanı almak için değil. Ruhtan, mana ve aşktan arındırılmış, belli şekil kalıpları ile sınırlandırılmış hac, hedefe erdirmekten uzak olacaktır. İşin temelinde bütün unvanlardan kurtulmak yönelişi vardır. İhram kıyafetinin özel biçimi bize bu uyarıyı yapar. Sosyal konumumuz, maddi imkânlarımız, eşimiz-dostumuz neyimiz varsa her şeyi geride bırakıp, kefen misali kıyafetlerimizle mahşer manzarası içinde Allah’a yöneliriz.

Hac gerçekte mutlak vuslatı temsil eder, onu gerçekleştirmenin yolunu açar. Bizim kutsal mekânlara duyduğumuz vuslat arzusu, Hz. İbrahim’in aldığı ilahi emir üzerine Kâbe’yi inşa edeceği yere doğru giriştiği mutlak itaat yüklü yolculuğun ruhundan izler taşır. Bizim hac yolculuğumuzda; çıkarıldığı baba ocağına kavuşmak yolunda Hz. Peygamber’in kat ettiği kum çöllerinin vuslat ateşine dönüşen sıcaklığı vardır. Yeniden Mekke’ye dönmek, Mescid-i Haram’a girmek, Beyt-i Atik’e ulaşmak son nebinin rüyalarına girecek kadar hasretini çektiği bir şeydi. (Fetih, 27.) “Acaba nasip olur mu?” diye o kutsal ziyareti geceler boyu konuk eden rüyalarımız, Nebiyy-i Ekrem’in hasret yüklü rüyası ile aynı hedefte buluşur. Haccımıza vuslat boyutu kazandıran, göz alıcı nice ışıltılı tablolar yaşarız; “Gel!” emrine, “Lebbeyk/Buyur Allah’ım, buyur!” diyerek.

“Müminler ancak kardeştir” buyuruyor Rabbimiz. Kardeşlere yakışan bir arada olmaktır. Dillerin, renklerin, coğrafyaların ayrı görüntü kalıplarına döktüğü müminlerin aynı kutsal havayı solumak üzere, o kutsal mekânlarda toplanması tam bir vuslat sahnesidir. Bir sahne ki, tavafta, sa’de, Arafat’ta, Müzdelife ve Mina’da özel temaşalar hâlinde yaşanır. Bu yönüyle de hac, mutlak vuslat için gerekli enerjiyi sağlayacak yanmanın gerçekleştiği mekân olarak da önemli bir kaynaktır.

Bütün meşakkatleri ile hac ibadeti vuslat yolunda verilen bir çabadır. Sabır ise vuslatın olmazsa olmazıdır. Ferhat vuslat uğruna sabır göstermeseydi dağları delebilir miydi?